MARIA-ALEXANDRINA TOMOIAGĂ

DESEMNAREA METAFORICĂ A *SENTIMENTELOR*. ÎNTRE TEORIA BLENDINGULUI ŞI SEMANTICA INTEGRALĂ*

0. Dificultatea de a explica procesul metaforic în act, nu doar ca produs al unor proiecţii de la nivelul conceptual reprezentaţional la cel conceptual metaforic, a condus teoreticienii cognitivişti (vezi Tomoiagă 2015, 2016) la căutarea unor soluţii alternative. Teoria *blendingului* (TB) sau a *mixturii* conceptuale, propusă de G. Fauconnier şi M. Turner (Fauconnier 1997, Fauconnier, Turner 2002, 2008), reprezintă una dintre încercările cognitiviştilor de a exploata dimensiunea dinamică a creaţiei metaforice, cu toate că păstrează unele aspecte comune cu *teoria metaforei conceptuale* (TMC) (vezi şi Faur 2012). Unul dintre aceste aspecte se referă la faptul că ambele teorii au în vedere atât fenomenul metaforic, înţeles mai degrabă conceptual decât pur lingvistic, cât şi proiecţia interdomenială, dar şi constrângerile din cadrul proiecţiei (vezi şi Tomoiagă 2015). Spre deosebire însă de TMC, care surprinde în special metaforele convenţionale ca structuri stabile înrădăcinate în sistemul conceptual, TB poate explica ocurenţe metaforice inedite şi dinamismul acestora. Cele două teorii nu se află în opoziţie, ci sunt, mai degrabă, „complementare" (Grady, Oakley, Coulson 1999), întrucât relaţiile interdomeniale aduse în discuţie de către promotorii TMC au rolul de a configura şi de a constrânge complexul proces de *blending* conceptual.

În opinia lui G. Fauconnier (1997), proiecţiile interdomeniale constituie nucleul prin care facultatea cognitivă umană configurează şi transferă conţinutul semnificativ, la baza căruia se află operaţii mentale complexe. Ideea centrală împărtăşită de toţi semanticienii cognitivişti, atât de adepţii TMC, cât şi de cei ai TB, este că, în procesul de construcţie a conţinutului semnificativ, limbajul reprezintă doar vârful aisbergului, partea vizibilă şi accesibilă a universului conceptual care este, în esenţă, fundamental. Complexul proces prin care se instituie conţinuturile semnificative este unul cognitiv şi constă, pentru Fauconnier, într-o succesiune de şase stadii: (1) *analogia şi inducerea schemei*, (2) *categorizarea şi noua structură conceptuală*, (3) *numirea şi structura proiectată*, (4) *mixtura şi integrarea*

* Studiul de faţă face parte dintr-o cercetare mai amplă a noastră, pe care am finalizat-o printr-o teză de doctorat (2014).

DACOROMANIA, serie nouă, XXII, 2017, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 137–153

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

conceptuală, (5) *polisemia motivată*, (6) *divergența și extinderea* (Fauconnier 1997, p. 20–23).

Etapele cognitive care configurează conținutul semnificativ sunt detaliate de către G. Fauconnier prin exemplificarea modului în care ia naștere expresia „virus informatic", prin care un element lexical ce aparține domeniului medicinei este folosit pentru a gândi și a vorbi despre domeniul calculatoarelor, iar în ceea ce ne privește, vom selecta din corpusul nostru desemnarea metaforică a sentimentului de *afecțiune*, drept „căldură". În prima etapă, cea *a analogiei și a inducerii schemei*, se stabilesc anumite corespondențe interdomeniale; X (desemnat metaforic drept „virus") este prezent, dar nedorit, nu aparține în mod normal sistemului, deranjează funcționarea normală a sistemului, este dăunător sistemului etc. (Fauconnier 1997, p. 19), iar A (desemnat metaforic drept „căldură"), prin prezența lui, produce o stare benefică, în timp ce lipsa lui este percepută ca fiind disforică. În cel de-al doilea stadiu, al *categorizării și al noii structuri conceptuale*, analogia se dezvoltă, astfel încât, în cazul X, domeniul-țintă este categorizat: noile programe dăunătoare intră în categoria „virus", în timp ce altele, care urmăresc destabilizarea acestora, intră în categoria „dezinfectant", iar pentru A, categorizarea domeniului-țintă presupune considerarea stărilor sufletești de afecțiune drept „căldură", în timp ce acele stări disforice sunt considerate „răceală" . Dinamismul conceptualizării metaforice este reliefat de faptul că domeniul-țintă este construit în așa fel încât să permită corespondența cu domeniul-sursă, iar limbajul reflectă prezența acestei conceptualizări analogice prin faptul că noul program nu se comportă doar „ca" un virus, ci „este un virus", iar „afecțiunea" nu este „ca" o căldură, ci „este căldură". În aceste prime două stadii ale corespondenței, transferul lexical dinspre domeniul medical înspre cel informatic este resimțit metaforic, programele nefiind în mod real virusuri, iar aparatele nefiind „contaminate" (Fauconnier 1997, p. 21). Percepția sincronică despre elementele de vocabular se modifică abia în cea de-a treia etapă, a *numirii*, când „impresia noastră subiectivă și inconștientă" (*ibidem*) este că folosim termenul „virus" pentru a vorbi despre programele dăunătoare, iar când vorbim despre afecțiune, spunem „căldură". Odată cu *numirea*, „virusul", „căldura" sunt departe de a putea fi considerate „metafore moarte", ci, din contră, corespondența interdomenială „se înrădăcinează" (*ibidem*) în sistemul nostru conceptual și lexical, fiind „mai disponibilă ca oricând pentru a gândi, a face transferuri inferențiale și elaborări conceptuale"[2] (Fauconnier 1997, p. 22).

Prin cea de-a patra operație cognitivă, *mixtura* (*blending*), două structuri parțiale din două domenii diferite sunt integrate într-o singură structură cu proprietăți emergente într-un al treilea domeniu. În cazul *căldurii sufletești*, prin corespondențele dintre domeniul temperaturii și cel al sentimentelor, este posibil să se realizeze o mixtură între cele două tipuri de căldură, ca o a treia structură

[2] „[The mapping] is more available that ever for reasoning, inference transfers, and conceptual elaborations" (Fauconnier 1997, p. 22).

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

integrată, ce le conține pe primele două, dar le şi depăşeşte, ducând la formarea de noi categorii (*ibidem*).

Ultimele două etape în configurarea conținutului semantic al „căldurii" sunt strâns legate de consecințele înregistrării termenului în normele limbii. *Polisemia*, pe de o parte, permite situarea separată a căldurii sufleteşti şi a celei referitoare la temperatură, fără însă a pierde conexiunea originară, în timp ce *divergența*, pe de altă parte, merge chiar mai departe, estompând corespondența interdomenială.

1. Spațiile mentale. Dacă în cadrul teoriei metaforei conceptuale există două domenii conceptuale, domeniul-sursă şi domeniul-țintă, în TB, la baza organizării conceptuale se află patru *spații mentale*. Aceste *spații mentale* sunt „structuri conceptuale de mici dimensiuni, pe care le construim pe măsură ce gândim şi vorbim, pentru a putea înțelege şi acționa"[3] (Fauconnier, Turner 2002, p. 40). Spre deosebire de domenii, care sunt structuri cognitive stabile, spațiile mentale sunt „structuri reprezentaționale parțiale şi temporare" (Grady, Oakley, Coulson 1999), ce furnizează substratul cognitiv al unui anumit scenariu. Cu toate acestea, spațiile mentale şi domeniile conceptuale nu intră în contradicție unele cu celelalte, ci se completează reciproc, întrucât cele dintâi sunt conectate la memoria pe termen lung, altfel spus, deşi reprezintă scenarii particulare, acestea sunt structurate de anumite domenii sau „cadre" (Fauconnier, Turner 2002, p. 40).

Diferența dintre domenii şi spații mentale, dar şi modul în care acestea se completează, se ilustrează cel mai bine printr-un exemplu precum: *Guvernul refuză să comunice şi ne ține în întuneric*. În TMC, expresia metaforică „întuneric" se naşte în urma proiecției metaforice de la domeniul-sursă, A VEDEA, la domeniul-țintă, A CUNOAŞTE, în cadrul căreia, se realizează o corespondență între structurile care presupun *vederea* şi cele care presupun *cunoaşterea*, *informarea*, asociind astfel *ignoranța* cu *întunericul*. TB, în schimb, presupune doar o structură parțială, care implică proiectarea unui spațiu mental în care există o persoană ce stă în întuneric şi nu poate vedea, selectându-se astfel doar un fragment din domeniul mai larg al *vederii*.

Cele patru spații mentale includ două spații 'input', de intrare, care ar corespunde domeniului-sursă şi domeniului-țintă, un spațiu *generic* şi o *mixtură* (*blend*), iar 'avantajul' acestor spații mentale este acela de „a modela proiecții dinamice în gândire şi în limbaj" (*ibidem*). În redarea grafică a spațiilor mentale, Gilles Fauconnier (1997, 2002) utilizează diagrame, spațiile mentale fiind reprezentate prin cercuri, elementele din interiorul acestora, prin puncte, iar conexiunile dintre elementele din diferite spații, prin linii.

Modul în care poate fi 'fructificată' TB este explicat de J. Grady, T. Oakley şi S. Coulson (1999) prin metafora *Acest chirurg este un măcelar*, în cazul căreia simpla proiecție de la sursă, măcelăritul, la țintă, chirurgia, nu este suficientă, întrucât pe traseul acestei proiecții nu se regăseşte noțiunea de *incompetență*. Cele două spații 'input' reprezintă sursa şi ținta din TMC, respectiv măcelăria şi chirurgia,

[3] „Mental spaces are small conceptual packets constructed as we think and talk, for purposes of local understanding and action" (Fauconnier, Turner 2002, p. 40).

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

fiecare dintre ele deținătoare ale unor elemente specifice, marcate prin puncte (Figura 1). În cazul măcelăriei, elementele specifice sunt: agentul – măcelarul; pacientul – omul; instrumentul – satâr; spațiul – abatorul; finalitate – tranşarea animalului; procedeul – măcelăritul. În ceea ce priveşte chirurgia, structurile specifice sunt următoarele: agentul – chirurgul; pacientul – omul; instrumentul – scalpelul; spațiul – sala de operație; finalitate – vindecarea; procedeul – chirurgia. Conform TB, într-o primă etapă are loc o fuziune, între cele două spații de intrare, o proiecție interdomenială în cadrul căreia se conectează elemente comune din cele două spații, de pildă: acțiunea de a tăia, instrumentele cu care se taie etc.

Elementele comune ale celor două spații 'input' sunt proiectate apoi spre un al treilea spațiu, *spațiul generic* (Figura 1), ce reflectă aceste structuri comune, delimitând corespondența dintre ele: agentul, pacientul, instrumentul, spațiul, finalitatea. *Mixtura* (*blend*) (Fauconnier 1997, p. 149, Fauconnier, Turner 2002, p. 43) este cel de-al patrulea spațiu mental, în care se realizează un amestec între elementele celor două spații 'input' (Figura 1): chirurgul are rolul de măcelar, pacientul este o persoană, spațiul este sala de operație, finalitatea este vindecarea, însă procedeul este măcelăritul.

Cel de-al patrulea spațiu, 'mixtura' (*blend*), generează o structură, numită *structură emergentă* (Figura 1 – chenarul din '*blend*'), care nu este furnizată de nici unul dintre spațiile de intrare. În exemplul *Acest chirurg este un măcelar* structura emergentă este îmbinarea dintre *vindecare ca finalitate prin procedeul măcelăritului*, acesta fiind rezultatul a trei procese specifice TB: *compoziția* (*composition*), *extinderea* (*completion*) şi *elaborarea* (*elaboration*) (Fauconnier 1997, p. 150–151).

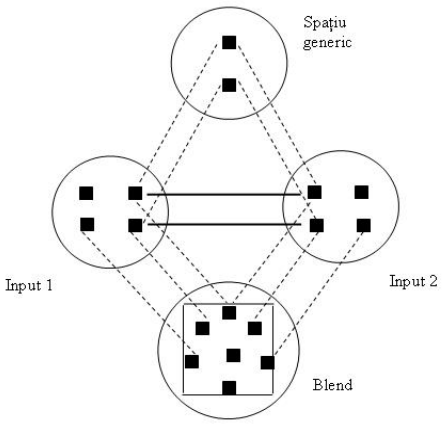

Figura 1. *După Fauconnier 1997, p. 150.*

Cel dintâi procedeu, *compoziția*, presupune îmbinarea elementelor din spațiile 'input' şi stabilirea unor relații în spațiul 'mixturii', care nu existau înainte în spațiile inițiale şi care pot părea chiar neverosimile: măcelarul care operează oameni (vezi şi

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

Grady, Oakley, Coulson 1999). Prin *extindere* şi prin cunoaşterea cadrului de fond (ştim că cele două domenii, al măcelăriei şi al chirurgiei, sunt total incompatibile), structura proiectată în spațiul mixturii este privită ca parte a unei structuri mai largi (Fauconnier 1997, p. 151). Drept urmare, proiectând măcelarul în sala de operație, incompatibilitatea generează ideea unor acțiuni nepotrivite, cauzate de incompetență sau de rea intenție. *Elaborarea*, ca ultim proces în configurarea structurii emergente, presupune realizarea unui nou cadru cognitiv, în care este posibil ca un măcelar să facă chirurgie, fapt ce poate deschide calea altor scenarii.

2. Operațiile metasemice. Aceste trei procedee din teoria blendingului ar putea fi asemănate cu cele trei operații metasemice (momente metasemice, vezi Tomoiagă 2016, p. 88) propuse de M. Borcilă (2011–2012, 2013): *diasemic*, *endosemic*, *episemic*. În mod similar cu *compoziția*, momentul *diasemic* presupune o tensiune declanşată de incompatibilitatea dintre un *aspect inedit* (*ibidem*) sesizat în experiența din lume, care nu poate fi înscris în unghiul deschis de semnificatul A, *chirurg*, în exemplul de mai sus, din cauza unei deficiențe schematic-imagistice.

Cea de-a doua operație metasemică, *endosemicul*, implică o trecere peste linia care delimitează net cele două domenii, al chirurgiei şi al măcelăriei, în intenția de a semnifica aspectul inedit. Prin endosemic se iese de sub unghiul semnificației *chirurg* pentru a se numi acea ipostază neobişnuită a *chirurgului* întâlnită în lumea reală, printr-o intuiție transdomenială. Spre deosebire de *extindere* însă, *endosemicul* nu proiectează măcelarul într-o sală de operații, ci proiectează acea latură insolită a *chirurgului* la palierul reprezentațional al semnificatului *măcelar*, unde se va regăsi schema imagistică a acestuia. Schema imagistică asociată semnificatului *măcelar* nu surprinde însă trăsăturile sale esențiale, precum faptul că lucrează pe animale, servindu-se de un satâr într-un abator, ci doar un tipar imagistic care trimite la acțiunea prin care tranşează carnea. În plus, acestei scheme imagistice i se alătură şi o schemă afectivă disforică legată de finalitatea acțiunii măcelarului.

În ceea ce priveşte ultima operație metasemică, *episemicul*, în ciuda aparentei similitudini cu *elaborarea*, care, la rândul său, dă naştere unei noi structuri sau unei „analogii între viziuni” (Coşeriu 1952/2009, p. 179), diferența între cele două abordări devine decisivă, motiv pentru care vom opta, în analiza noastră ulterioară, pentru cele trei operații metasemice. Prin operația episemică, acea dimensiune cu totul aparte sesizată în manifestările chirurgului este exprimată printr-o schemă imagistică asociată semnificatului *măcelar*. Această operație are loc sub unghiul semnificatului *măcelar*, care este transpus unei designații diferite față de cea obişnuită, însă nu surprinde în esență faptul-de-a-fi măcelar, ci doar îl identifică sub aspect comportamental.

3. Desemnarea metaforică a sentimentelor. Domeniul-țintă al SENTIMENTELOR este conceptualizat la nivelul limbii române[4] în funcție de următoarele

[4] Corpusul este extras din Tomoiagă 2014.

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

domenii-sursă: PLANTE, INAMICI, FLUIDE, MIŞCARE, CĂLDURĂ, STARE FIZIOLOGICĂ, GREUTATE, corespondenţele interdomeniale fiind motivate de trei factori: fiziologici, culturali şi cognitivi (Apresjan 1997):

SENTIMENTELE SUNT PLANTE;
SENTIMENTELE SUNT INAMICI/DUŞMANI;
SENTIMENTELE SUNT FLUIDE;
SENTIMENTUL ESTE MIŞCARE;
SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ;
SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ;
SUPĂRAREA ESTE GREUTATE.

3.1. SENTIMENTELE SUNT PLANTE. Mişcarea transdomenială, pe care se bazează metafora conceptuală SENTIMENTELE SUNT PLANTE, este de natură cognitivă, fiind relevantă pentru bogata experienţă a omului cu plantele (vezi şi Esenova 2007), care permite configurarea unui tipar imaginar asociat semnificatului *plantă*. Astfel, în desemnarea modului în care omul poate interveni asupra sentimentelor se regăseşte o corespondenţă diasemică cu imaginea stereotipă a modului în care omul intervine asupra plantelor: *a cultiva* („Dragostea de ţară este unul din cele mai nobile sentimente, păstrarea şi *cultivarea lui* la tânăra generaţie este o datorie sfântă şi obligatorie", Tomoiagă 2014, nota 343), *a sădi* („Întâlnirea mi-*a sădit* multă *îndoială* în suflet", *ibidem*, nota 344), *a semăna* („Iată câteva întrebări care *seamănă îndoială* în viaţa părinţilor", *ibidem*, nota 345). Alte corespondenţe între domeniul SENTIMENTELOR şi cel al PLANTELOR ţin de modul în care acestea se dezvoltă, dar şi de aspectul lor:

debutul sentimentului → *germen*, *a încolţi*, *mugur*, *a răsări*, *sămânţă*, *sâmbure*;
momentul de maximă intensitate → *a înflori*;
dispariţia sentimentului → *(se) ofili*, *ofilit*;
aspect → *găunos*.

3.2. SENTIMENTELE SUNT INAMICI/DUŞMANI. Metafora conceptuală SENTIMENTELE SUNT INAMICI are la bază tot corespondenţe de natură cognitivă, deoarece efectele pe care le au sentimentele asupra omului sunt concepute ca fiind similare cu cele pe care le are un inamic: *a distruge*, *a doborî*, *a invada*, *a lovi*, *a sufoca*, *a gâtui*, *a omorî*. Mai mult, dispariţia sentimentelor este considerată ca având efecte benefice, eliberatoare asupra celui ce le-a resimţit, în mod similar cu dispariţia unui inamic: *a descătuşa*, *a elibera*.

Spre deosebire de metaforele a căror corespondenţă se bazează pe stări fiziologice, care au o justificare de natură corporală, metaforele de natură cognitivă au o latură subiectivă. De pildă *iubirea*, considerată un sentiment prin excelenţă pozitiv, primeşte o sarcină afectivă disforică în metasemiile: „Când îţi pierzi speranţa, *te loveşte dragostea*" (*ibidem*, nota 378), „Pe mine *mă păleşte dragostea*

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

toamna" (*ibidem*, nota 379) sau „[...] acest *sentiment cotropitor* numit iubire" (*ibidem*, nota 380). Imprevizibilitatea sentimentului de iubire şi imposibilitatea de a se împotrivi apariţiei acestuia, întâlnite în procesul de orientare designaţională a semnificatului *iubire*, determină saltul transdomenial spre nivelul reprezentaţional al semnificatului *agresor*, în ceea ce priveşte metasemiile verbale *te loveşte dragostea* şi *mă păleşte dragostea*, respectiv, spre tiparul imagistic asociat semnificatului *invadator*, în cazul metasemiei adjectivale (vezi Tomoiagă 2016) *sentiment cotropitor*. La acest nivel reprezentaţional se regăseşte atât o schemă imagistică dinamică, cât şi o schemă afectivă disforică.

3.3. **SENTIMENTELE SUNT FLUIDE** şi **SENTIMENTUL ESTE MIŞCARE** sunt metafore conceptuale fundamentate pe corespondenţe de natură cognitivă, iar ceea ce au în comun cele două metafore conceptuale este faptul că surprind natura dinamică a sentimentelor. Tiparul imagistic asociat semnificatului *fluid* în orientarea lui către lume poartă cu sine aspecte legate de comportamentul mecanic continuu deformabil al acestuia. În desemnarea sentimentelor, aspecte ce ţin de posibilitatea acestora de a se transforma din unele în altele, din iubire, în ură, din admiraţie în dispreţ ş.a.m.d., se regăsesc de multe ori doar printr-un salt transdomenial către palierul reprezentaţional al fluidelor. Pe de altă parte, în ceea ce priveşte domeniul sursă MIŞCARE, corespondenţa cu domeniul SENTIMENTE este perfect justificată din punct de vedere cognitiv: sentimentul este definit în limba română ca „proces afectiv" (DEX), *i.e.*, ca „succesiune de operaţii". Însăşi dificultatea de a defini un concept precum *sentimentul* altfel decât metaforic, prin apel la dinamism, justifică corespondenţele cu domeniul-sursă MIŞCARE (vezi şi Zlatev, Blomberg, Magnusson 2012, *passim*).

Domeniul-ţintă SENTIMENTE şi domeniul-sursă FLUIDE au mai fost puse împreună anterior şi de către George Lakoff şi Zoltán Kövesces (*apud* Kövesces 2010), sub forma metaforei conceptuale FURIA ESTE CĂLDURA UNUI FLUID ÎNTR-UN CONTAINER (ANGER IS THE HEAT OF A FLUID IN A CONTAINER). Demersul propus de Lakoff şi Kövesces are ca punct de pornire accepţiunea comună privind *furia* (Lakoff 1987, p. 381–382), iar concluzia lor este că teoria „folclorică" se bazează pe manifestările fiziologice ale persoanei furioase, folosindu-se astfel un principiu metonimic: „Efectele fiziologice ale emoţiei stau pentru emoţii"(*ibidem*). Din această perspectivă, efectele fiziologice, precum căldura corpului, presiunea internă, culoarea roşie a obrajilor sau agitaţia stau la baza unei metafore conceptuale generale, FURIA ESTE CĂLDURĂ, care are două versiuni, una, pentru fluide, FURIA ESTE CĂLDURA UNUI FLUID ÎNTR-UN CONTAINER, şi alta, pentru solide, FURIA ESTE FOC (*ibidem*, p. 383). Relaţia dintre domeniul-ţintă şi domeniul-sursă este explicată, din punct de vedere structural, în funcţie de două tipuri de corespondenţe care se stabilesc între cele două domenii: corespondenţe ontologice, care privesc entităţile ţintei şi ale sursei şi corespondenţe epistemologice, legate de cunoştinţele noastre despre cele două domenii (*ibidem*, p. 387).

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

Abordarea noastră privind cele două domenii este fundamental diferită, cu toate că sunt evidente elemente de metalimbaj şi concepte preluate din semantica cognitivă. Principala diferenţă dintre analiza noastră şi cea a cognitiviştilor o constituie obiectul de studiu: în ceea ce ne priveşte, obiectul de studiu este limbajul, ca mediu cognitiv primordial, studiat la nivelul vorbirii în plan universal. Din punctul nostru de vedere, eroarea pe care o fac Lakoff şi Kövesces este aceea de a se raporta la fenomenul metaforic din perspectiva lucrurilor desemnate, nu din cea a desemnării sau, mai precis, a procesului prin care semnificatele sunt dirijate înspre lucruri. Procedând în acest mod, „semanticienii" cognitivişti riscă să răspundă negativ la întrebarea Siminei Dan, dacă „este posibilă o semantică elocuţională" (Dan 2010, p. 61) şi să şubrezească „forţa explicativă a întregii teorii", prin „abandonarea semanticii" (Borcilă 2002–2003, p. 54). Eugeniu Coşeriu justifică, în nenumărate rânduri, necesitatea distincţiei clare între limbaj şi lucruri (vezi Coseriu 1967/1991, Coseriu 1970/1991 ş.a.) sau a celei dintre semnificate şi obiectele desemnate, criticând vehement faptul că cei ce se numesc semanticieni cognitivişti „ignoră complet cunoaşterea lingvistică reprezentată de semnificaţiile unei limbi particulare"[5] (Coseriu 1990/2000, p. 41) şi rolul esenţial al acesteia în desemnare.

Pe de altă parte, contribuţia cognitiviştilor în ceea ce priveşte explicarea conexiunilor interdomeniale este de o importanţă majoră, acesta fiind şi motivul pentru care facem apel la unele dintre conceptele introduse de aceştia, precum şi la elemente de metalimbaj. Ceea ce ne diferenţiază categoric este traiectoria demersului nostru: în timp ce cognitiviştii reduc explicaţiile la cunoaşterea noastră asupra lumii, la experienţele senzoriale şi la influenţele „cultural-folclorice", noi avem ca punct de plecare nivelul semnificaţional al limbajului, orientându-ne abia ulterior înspre aspectele extralingvistice ce motivează saltul transdomenial. Cu toate acestea, trebuie să ţinem cont de faptul că la baza asocierilor interdomeniale stă, în primul rând, intuiţia (Coşeriu 1952/2009, p. 180, Dobrovol'skij, Piirainen 2005, p. 129), iar pentru a explica ceea ce se află dincolo de aceasta, avem nevoie de teoria cognitivistă, care îşi croieşte drumul în direcţia cercetării aspectelor care depăşesc sfera lingvisticului şi păşesc spre skeuologic (Coseriu 1995, p. 191).

În cadrul corpusului nostru, metasemiile incluse în metafora conceptuală SENTIMENTELE SUNT FLUIDE, se împart în două categorii, în funcţie de ceea ce desemnează. Pe de o parte ele desemnează modul în care se manifestă sentimentele înseşi: *clocot*, *debordant*, *a (se) dilua*, *a (se) evapora*, *a (se) stinge*, iar, pe de altă parte, metasemia sesizează impactul sentimentelor asupra omului: *ard de nerăbdare*, *s-au încins de bucurie*, *clocotesc de indignare* etc.

Analiza modului în care se realizează designarea metasemică a *sentimentelor* ca *fluide* trebuie să înceapă de la palierul semnificaţional (Tomoiagă 2016, p. 85), deoarece actul designării porneşte de la semnificat înspre lucrurile desemnate, cu

[5] "[…] it completely ignores the linguistic knowledge represented by the meanings of a particular language and only considers their application in designation" (Coseriu 1990/2000, p. 41).

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

alte cuvinte, de la palierul semnificațional spre cel skeuologic, având ca 'intermediar' crucial nivelul reprezentațional. Propunem spre exemplificare un extras din corpus: „Cred că *s-au diluat sentimentele* lui Ioan Andone pentru Dinamo" (Tomoiagă 2014, nota 387), care, din punct de vedere formal, aparține modurilor metasemice secundare verbale (Tomoiagă 2016, p. 83–84).

La un prim palier, semnificațional, se prefigurează linia transdomenială dintre cei doi termeni, *sentimente* și *a se dilua*, marcându-se, astfel, etapa *distinctivă* a procesului metasemic. În desemnarea directă și orientarea semnificaților spre ocurențele din lume, la palierul reprezentațional se conturează o schemă imagistică, foarte vagă, sub unghiul semnificației *sentimentelor*, însă bine delimitată, în ceea ce privește termenul-sursă, *a se dilua*. În această primă etapă se reperează tensiunea dintre semnificatul *sentimente* și un aspect inedit întâlnit (*ai*) la palierul skeuologic, corelată cu intuiția 'inefabilității' (prin desemnare directă). Printr-o strategie semantică diasemică, ce are la bază imaginația vorbitorului, se recurge încă în acest moment, la un salt transdomenial spre palierul reprezentațional infrasemnificațional în raport cu *a se dilua*, mai precis spre schema lui imagistică, căreia îi este atașată o schemă afectivă depreciativă. Natura eterogenă a celor două domenii semnificaționale este resimțită, într-un al doilea moment, de endosemie ca o stare de incongruență semantică elocuțională. Momentul este depășit însă, prin transpoziția conținutului reprezentațional de sub unghiul semnificatului B, sub unghiul semnificației lui A (*sentimente*), în etapa episemică.

3.4. SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ

După clasificarea Valentinei Apresjan (1997), metaforele conceptuale SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ și SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ fac parte din metaforele de tip fiziologic, întrucât proiecția de la sursă la țintă ar fi condiționată fiziologic de reacțiile organismului la diferite stări emoționale. Ceea ce au în comun toate metasemiile circumscrise metaforei conceptuale SENTIMENTUL ESTE CĂLDURĂ și în special cele în care sentimentul este identificat cu căldura sau cu sursa căldurii este recurența saltului transdomenial de la *sentiment* la *căldură*, înțeleasă cu semnificația largă de „grad de încălzire a unui corp" (cf. DEX). O întrebare legitimă ar fi: De ce apare această recurență? sau Ce linie asociativă poate fi trasată între sentimente și temperatură? Răspunsul propus de cognitiviști, în special de George Lakoff, este acela că, pentru a vorbi despre sentimente, facem apel la „teoria populară" a efectelor fiziologice ale sentimentelor, conform căreia intensitatea acestora este direct proporțională cu intensitatea căldurii. Ca urmare a acestei modalități de a ne raporta la sentimente și la efectele lor, ne folosim de un principiu metonimic general (Lakoff 1987, p. 382): *efectele fiziologice ale unui sentiment stau pentru acel sentiment*. În funcție de efectele pe care temperatura ridicată, căldura, și cea scăzută, răceala, îl au pentru organismul uman, cea dintâi desemnează metaforic sentimente pozitive, iar cealaltă, sentimente negative (Apresjan 1997, p. 188), aspecte confirmate de exemplele *căldură* –

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

afecțiune („Gazda, o familie primitoare m-*a primit cu căldură* şi m-am simțit făcând parte din familia dumnealor”, Tomoiagă 2014, nota 441), şi *răceală* – *aversiune* („Rusia întâmpină *cu răceală* anunțul privind scutul antirachetă”, *ibidem*, nota 448).

Răspunsul nostru nu face referire la o „teorie populară”, ci urmăreşte să se bazeze pe teoria semanticii integrale. Întregul proces se bazează pe o ‘schemă imagistică’ (*i.e*. a *răcelii*) ataşată semnificatului (*i.e*. *sentimentului*), în orientarea acestuia spre lume, în actul lingvistic designațional, iar acesteia i se adaugă o schemă afectivă, *stare neplăcută*, *disforică*. Prin funcția asociativă a metasemiei (Tomoiagă 2016), care permite un salt transdomenial din sfera sentimentelor, mai precis cea a experienței acestora, la palierul reprezentațional al temperaturii, are loc o identificare în modul de manifestare. Tocmai această identificare a celor două domenii, sursă şi țintă, reprezintă, într-adevăr, un punct comun între teoriile cognitiviste despre metaforă (TMC şi TB) şi desemnarea metasemică integralistă, însă nu o identificare între esențe, ci prin sesizarea unui aspect inedit în experiența din lume a unui obiect A şi asocierea cu imaginea stereotipică asociată unui semnificat B.

Cu toate că cele două metasemii se încadrează în tiparul conform căruia căldura corespunde euforicului, iar răceala, disforicului, multe exemple din lista celor care desemnează în mod direct sentimente nu respectă acest model. *Febră* (nelinişte, nerăbdare), *foc* (supărare, tristețe), *zăduf* (supărare, necaz) au în comun temperatura ridicată, care însă nu evocă o stare euforică. Din punct de vedere simbolic, *căldura*, ca *focul*, de altfel, are două valențe: una pozitivă, de renaştere, regenerare, de fecundare, purificare, iluminare, şi alta negativă, care consumă, distruge şi poate avea origini diabolice (Chevalier, Gheerbrant 1994, vol. I, p. 271; vol. II, p. 66).

În ceea ce priveşte desemnarea metaforică a modului în care ființa umană îşi manifestă sentimentele, corespondența se face cu modul în care căldura apare („mă aprind”) sau se menține („ard”, „mocneşte”), dar şi cu efectele căldurii asupra unor obiecte („încălzeşte sufletul”, „vor încinge atmosfera”, „să nu se mai opărească”). Toți aceşti semnificați care aparțin domeniul-sursă CĂLDURĂ sunt în solidaritate lexicală cu *foc*. Asocierea modului de manifestare a sentimentelor cu modul de manifestare a focului are justificări extralingvistice şi ține, în acelaşi timp, de cunoaşterea lingvistică şi de cunoaşterea lucrurilor. Modul în care ființa umană îşi manifestă sentimentele şi asocierea cu modul în care se manifestă focul sunt relaționate ca urmare a cunoaşterii unor realități extralingvistice.

În studiul său de caz despre *furie*, George Lakoff (1987, p. 383) analizează acest sentiment din perspectiva metaforei conceptuale FURIA ESTE CĂLDURĂ (ANGER IS HEAT) şi a celor două versiuni ale sale, FURIA ESTE CĂLDURA UNUI FLUID ÎNTR-UN CONTAINER (ANGER IS THE HEAT OF A FLUID IN A CONTAINER) şi FURIA ESTE FOC (ANGER IS FIRE), pe baza concepției folclorice privind efectele

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

psihologice. Analiza noastră, care vizează particularitățile procesului metasemic în limba română, are ca punct de plecare corpusul lexical pe care l-am constituit (Tomoiagă 2014) şi urmăreşte acest fenomen în primul rând din punct de vedere lingvistic, nu psihologic. În demersul său, Lakoff porneşte de la viziunea populară asupra *furiei* şi se ajută de aceasta pentru a sintetiza sub forma metaforelor conceptuale modul în care o anumită comunitate de vorbitori conceptualizează această stare, pentru ca, abia în cele din urmă, să ofere exemple lexicale. Abordarea noastră are o traiectorie inversă: de la exemplele lexicale şi identificarea punctelor lor semantice comune, spre imaginile stereotipice asociate semnificatelor lingvistice.

Metasemiile *a (se) aprinde*, *a arde*, *a (se) încinge* şi *a mocni* nu desemnează un anumit sentiment, aşa cum este cazul *furiei* în studiul lui George Lakoff, ci o gamă foarte variată de trăiri sufleteşti, atât dintre cele considerate a fi pozitive, cât şi dintre cele negative (Cosnier 2007, *passim*):

a (se) aprinde – de nervi, de entuziasm („Deci eu sunt foarte nervoasă, *mă aprind* din orice", Tomoiagă 2014, nota 451);

a arde – de nerăbdare, de pasiune („*Ard de nerăbdare* gândindu-mă la următoarea deplasare!", *ibidem*, nota 126);

a (se) încinge – de veselie, de nervi, de entuziasm, de pasiune („Petrecerile de Revelion din Bucureşti *vor încinge atmosfera* din cluburi", *ibidem*, nota 453);

a mocni – de ură, de invidie, de gelozie („*Mocneşte* în mine ceva ce nu pot nici să explic […]", *ibidem*, nota 455).

Sentimentele desemnate metaforic prin *a (se) aprinde*, *a arde*, *a (se) încinge* şi *a mocni* pot fi încadrate în două categorii: sentimente exuberante – *a (se) aprinde*, *a arde*, *a (se) încinge* – şi sentimente inhibate – *a mocni*. Rolul schemei imagistice asociate în exprimarea acestor două tipuri de sentimente este evident, deoarece oferă posibilitatea designării unei stări interioare care nici nu ar putea fi numită în alt mod. Schemele imagistice foarte slabe sau chiar inexistente ale sentimentelor declanşează de foarte multe ori o „deficienţă congenitală a expresiei directe" (Blaga 1937/1969, p. 277), care poate fi remediată doar prin saltul transdomenial în căutarea unor scheme imagistice puternice.

Metasemia *mocneşte* este un exemplu foarte potrivit pentru a demonstra vorbirea ca *energeia*. Toate metasemiile pe care le-am prezentat până în acest moment sunt exemple de *inovaţie*, prin care vorbirea depăşeşte limba. *Adoptarea*, în schimb, este un fapt de *limbă* şi presupune achiziţia unei noi forme în vederea unor acte viitoare şi în vederea transformării „unei experienţe în ştiinţă" (Coşeriu 1958/1997, p. 71). Una dintre „necesităţile expresive" (*ibidem*, p. 77) ale adoptării este cea *funcţională*, care este de natură designativă, iar saltul metasemic din domeniul SENTIMENTELOR în domeniul FOCULUI se realizează tocmai din această necesitate designativă. Desemnarea metasemică a 'resimţirii în secret a unor sentimente negative' (ură, invidie, supărare) drept *a mocni* este, foarte probabil, în acest moment, un fapt de vorbire perceput ca inovaţie, însă este foarte posibil ca aceasta să se transforme în fapt de limbă prin adoptare. Motivul principal al acestei

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

schimbări lingvistice îl prevedem a fi, pe de o parte, lipsa unui semnificat, întrucât această stare poate fi numită doar prin parafrazare, iar, pe de altă parte, faptul că domeniul semnificațional sursă, *focul*, aduce cu sine o schemă imagistică puternică ce se ataşează semnificatului.

3.5. SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ. Metasemiile care formează metafora conceptuală SENTIMENTUL (STAREA PSIHICĂ) ESTE STARE FIZIOLOGICĂ selectează scheme imagistice din anatomia şi fiziologia corpului uman, referitoare la:

– sistemul locomotor: *amorțeală*, *anchilozare*;
– sistemul muscular: *tonus*;
– sistemul circulator: *anemie*, *tensiune*;
– sistemul respirator: *a (se) asfixia*, *a aspira*;
– sistemul digestiv: *constipat*, *flămând*;
– sistemul nervos: *sclerozat*, *stângaci*;
– activitatea cerebrală: *adormit*, *delir*;
– țesutul cutanat: *a (se) cicatriza*, *rană*;
– stomatologie: *a ştirbi*;
– corpul uman global: *agonie*, *bolnăvicios*;
– reacția corpului la agenți externi: *beat*, *a intoxica*;
– manifestarea bolilor: *contagios*, *a contamina*;
– simțurile: *a mirosi*;
– tulburări ale simțurilor: *orbit*, *surd*.

Funcționarea corpului uman, reacțiile sale la boală sau la stimuli externi sunt elemente foarte fecunde, care participă la proiecția metaforică în vederea desemnării stărilor sufleteşti. Vom analiza în cele ce urmează modul în care se realizează desemnarea metasemică a două stări sufleteşti: *supărarea* şi *neliniştea*.

În designarea metasemică a *supărării*, termenii-sursă sunt selectați din manifestările patologice ale aparatului respirator, *oftică* („Țiriac moare de *oftică*. ([...] miliardarul e supărat...)”, Tomoiagă 2014, nota 486), *a se oftica* („MM *s-a ofticat* înaintea jocului cu Vardar”, *ibidem*, nota 485), ale țesutului cutanat, *rană* („Se spune că *rănile sufleteşti* nu dispar niciodată”, *ibidem*, nota 507), *rănit* („Ce să fac dacă mă simt singur şi neînțeles, *rănit* şi mințit de toți?”, *ibidem*, nota 522) şi ale corpului uman în globalitatea sa, *a durea* („*Mă doare sufletul* când sunt numit teroristul numărul 1!”, *ibidem*, nota 512), *durere* („Simt bucurie şi, în acelaşi timp, o cumplită tristețe şi *durere sufletească*”, *ibidem*, nota 513). Asocierea dintre domenii se realizează în funcție de două aspecte referitoare la starea de *a fi supărat*: modul în care se manifestă o persoană supărată (*oftică*, *a se oftica*) şi modul în care este resimțită supărarea de către ființa umană (*a durea*, *durere*, *rană*, *rănit*).

Captată global, intuitiv, *supărarea* este o stare de neplăcere interioară, căreia cu greu i se poate ataşa un tipar imaginar în procesul orientării la experiență. Transferul schemei imagistice asociate semnificatului *oftică* (denumire populară a

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

tuberculozei) sub unghiul semnificativ al semnificatului *supărare* nu este întâmplător, deoarece în mentalitatea populară această maladie „este înțeleasă ca o boală a contrastelor extreme", hiperactivitate care alternează cu pasivitate şi „evoluție spasmodică" (Sontag 1995, p. 20). Tuberculoza, în viziunea lui Susan Sontag (1978, p. 13), care se bazează pe accepțiunea culturală a bolii, reflectată în opere literare, înseamnă dezintegrare, febră, dematerializare, aspecte sintetizate la nivel reprezentațional sub forma schemei imagistice.

Supărarea este resimțită de ființa umană ca *durere* sau *rană*, amândouă având o sarcină afectivă disforică, însă *rana* este însoțită, în plus, de o puternică schemă vizuală a hemoragiei şi poartă cu sine amprenta mediului, ca „regiune" în care *obiectul* desemnat este cunoscut de vorbitori (Coseriu 1955/2001, p. 57), cel medical. Prin operația diasemică se intuieşte adevărata natură a modului în care este resimțită supărarea, prin transgresiunea către un alt domeniu, cel fiziologic, în cadrul căruia neplăcerile sunt resimțite fizic, dar, în acelaşi timp, au şi avantajul de a putea fi localizate.

Prin capacitatea sa conceptualizantă care îi permite ființei umane să vorbească şi să-şi înțeleagă universul interior, trăirile şi simțirile, ființa umană are conturată, ca mod de a fi, starea de *neliniște*. În raportarea la realitate, tiparul imaginativ pe care îl atașăm semnificatului *neliniște* se dovedeşte a fi, de cele mai multe ori, insuficient de bine conturat, motiv pentru care, pentru a desemna *neliniștea*, suntem nevoiți să căutăm tipare imagistice într-un alt domeniu. Domeniul *stărilor fiziologice* care devin sursă în desemnarea metaforică a *neliniștii* cuprinde două aspecte: unul al manifestărilor exterioare, *agonie* („România *în agonie*!", Tomoiagă 2014, nota 510), *a se zbate* („Trebuie *să mă zbat* atât de mult până să iau o decizie", *ibidem*, nota 477), *a se zvârcoli* („În exterior sunt rece , distantă, dar în interior *mă zvârcolesc*", *ibidem*, nota 478), şi altul al manifestărilor interioare, *agonie*, *încordat* („Aveam stări de panică şi eram *încordat* şi agitat tot timpul", *ibidem*, nota 471), *a mistui* („Asta m-a făcut *să mă mistui* de dor şi de dorința de a nu mai pleca niciodată fără ei", *ibidem*, nota 497), *tensiune* („Îi este ruşine şi teamă să vorbească despre ceea ce simte, nu ştie cu cine să vorbească ca să fie înțeles şi trăieşte cu această *tensiune* în suflet", *ibidem*, nota 481). *Agonia* face parte atât din categoria manifestărilor exterioare, cât şi din cea a manifestărilor interioare, întrucât schema ei reprezentațională este situată pe două paliere: cel al vizibilului şi cel al invizibilului. Într-o perspectivă diacronică, termenul *agonie* are o origine metasemică, deoarece în greaca veche *agon* înseamnă *luptă*, *întrecere*, ceea ce îi conferă o imagine dinamică, de competiție între viață şi moarte, atât la nivelul trupului, cât şi la nivelul sufletului. Imposibilitatea de a controla *neliniştea* se regăseşte la nivel reprezentațional în schemele imagistice ale termenilor *agonie*, *a se zbate*, *a se zvârcoli*, care trimit la o dinamică involuntară.

Corespondența metasemică *a se neliniști – a se zbate*, *a se zvârcoli* poate fi analizată şi în baza sugestiei făcute de Zoltán Kövecses (2004, p. 62), EMOȚIILE

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

SUNT FORȚE, metaforă conceptuală care se fundamentează pe schema *forței.* Modelul *dinamicii forței* îi aparține lui Leonard Talmy (2000) şi constă în două entități care exercită forțe, una care este în centrul atenției, urmărindu-se dacă reuşeşte sau nu să-şi mențină tendința forței, şi alta, care se raportează la prima în funcție de efectele pe care le are asupra ei, *acțiune* sau *inacțiune* (Talmy 2000, p. 413). Cea dintâi entitate este numită *agonist*, iar cea de-a doua este *antagonistul.* După modelul lui Kövecses (*ibidem*, p. 81–82), dacă avem în vedere ținta, în ceea ce priveşte *agonistul*, *corpul uman*, tendința forței este de a rămâne calm, iar în ceea ce priveşte *antagonistul*, *emoția*, în cazul de față *neliniştea*, tendința forței este de a cauza agitație corporală. Interacțiunea agonistului cu antagonistul are ca rezultat mişcarea celui dintâi.

Un exemplu şi mai elocvent în care se regăseşte *schema forței* este cel al termenului metasemic *a mistui*, în enunțul „Asta m-a făcut *să mă mistui* de dor", unde agonistul este subiectul gramatical, *eu*, iar antagonistul este subiectul logic, *dor*. Acțiunea are ca rezultat mai mult decât dinamizarea agonistului, ca în exemplul precedent, fiind vorba în acest caz de disoluția ființei sub impactul neliniştii. Schema imagistică a termenului-sursă este foarte clară, iar originea ei se regăseşte în experiența primară a individului, digestia, asimilată în manieră vulgară, neştiințifică, căreia i se ataşează şi o schemă afectivă, teama.

3.6. SUPĂRAREA ESTE GREUTATE. Metafora conceptuală SUPĂRAREA ESTE GREUTATE este prezentă în limba română prin expresii precum: „Poate că nu ştii cât de des *mă apasă tristețea*" (Tomoiagă 2014, nota 537), „*Sunt dărâmat*! Trăiesc o dramă!" (*ibidem*, nota 539), „Când am *o greutate pe suflet* sau sunt fericită, cânt" (*ibidem*, nota 542). Proiecțiile metaforice sunt de natură cognitivă şi sunt rezultate din modul în care ființa umană percepe sentimentele, chiar dacă aceasta nu este o percepție fiziologică, ci arbitrară (Apresjan 1997, p. 190). De la domeniul-sursă, GREUTATE, la domeniul-țintă, SUPĂRARE, se proiectează tipare imagistice şi afective corelate cu modul în care este resimțită greutatea (*povară*) şi cu efectele pe care aceasta le poate avea asupra unui corp (*dărâmat*, *doborât*, *încărcat*, *strivit*).

4. Concluzii. În ciuda faptului că, pornind de la titlu, studiul nostru s-ar fi putut anunța drept o pendulare între Teoria cognitivistă a blendingului şi semantica integrală, datorită scopului comun de a surpinde creația metaforică în act şi posibilitatea de a explica ocurențe metaforice inedite, precum şi dinamismul lor, opțiunea noastră pentru intergalism este evidentă în analiza exemplelor de metafore selectate. Pe de altă parte, Teoria blendingului se apropie de semantica integrală şi prin faptul că (spre deosebire de Teoria metaforei conceptuale, în cadrul căreia corespondența se realizează între două domenii) selectează doar un fragment dintr-un domeniu mai larg, care presupune doar o structură parțială. Nici pentru semantica integrală identificarea a două domenii, în cadrul procesului de desemnare metaforică, nu este una între esențe, prin care un domeniu X este asociat cu un

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

domeniu Y; ceea ce se identifică este experiența inedită cu un obiect X şi imaginea stereotipică asociată unui semnificat Y: deci nu se poate vorbi nici de o asociere între domenii, nici de una între semnificați.

Ceea ce ne separă însă în mod fundamental de toate abordările de tip cognitivist, atât de TMC amintită în studiul nostru, cât şi de Teoria blendingului, este cercetarea fenomenului metaforic din punct de vedere lingvistic, nu doar conceptual. Găsim, astfel, soluția integralistă ca fiind cea mai potrivită în ceea ce priveşte explicarea procesului metaforic în act, datorită situării abordărilor în spațiul intrasemnificativ al limbajului, cu deschidere însă şi spre extralingvistic, fructificând elemente oferite de semantica cognitivă.

BIBLIOGRAFIE

Apresjan 1997 = Valentina Apresjan, *Emotion Metaphors and Cross-Linguistic Conceptualization of Emotions*, în „Cuadernos de Filología Inglesa", 612, 1997, p. 179–195.

Blaga 1937/1969 = Lucian Blaga, *Geneza metaforei*, în idem, *Trilogia culturii*, Bucureşti, Editura pentru Literatură Universală, 1969.

Borcilă 2002–2003 = Mircea Borcilă, *Lingvistica integrală şi fundamentele metaforologiei*, în DR, serie nouă, VII–VIII, 2002–2003, p. 47–77.

Borcilă 2011–2012 = Mircea Borcilă, *Lingvistică şi poetică antropologică.* Prelegeri doctorale, Cluj-Napoca, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Litere, 2011–2012.

Borcilă 2013 = Mircea Borcilă, *Probleme de lingvistică integrală.* Prelegeri masterale, Cluj-Napoca, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Litere, 2013.

Chevalier, Gheerbrant 1994, 1995 = Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I, II, Bucureşti, Editura Artemis, 1994, 1995.

Cosnier 2007 = Jacques Cosnier, *Introducere în psihologia emoțiilor şi a sentimentelor. Afectele, emoțiile, pasiunile*. Traducere de Eliza Galan, Iaşi, Editura Polirom, 2007.

Coseriu 1955/2001 = Eugenio Coseriu, *Détermination et entours*, în idem, *L'Homme et son langage*, Louvain–Paris–Sterling, Editions Peeters, 2001.

Coseriu 1967/1991 = Eugenio Coseriu, *Las solidaridades léxicas*, în idem, *Principios de semántica estructural*. Versiune în limba spaniolă de Marcos Martínez Hernández, Madrid, Gredos, 1991.

Coseriu 1970/1991 = Eugenio Coseriu, *Significado y designación a la luz de la semántica estructural*, în idem, *Principios de semántica estructural*. Versiune în limba spaniolă de Marcos Martínez Hernández, Madrid, Gredos, 1991.

Coseriu 1990/2000 = Eugenio Coseriu, *Structural semantics and „cognitive" semantics*, în „Logos and language". Journal of General Linguistics and Language Theory, I/1, 2000, p. 19–42.

Coseriu 1995 = Eugenio Coseriu, *My Saussure*, în Tulio de Mauro, Shigeaki Sugeta (a cura di), *Saussure and Linguistics Today*, Roma, Bulzoni Editore, 1995, p. 187–191.

Coşeriu 1952/2009 = Eugeniu Coşeriu, *Creația metaforică în limbaj*, în idem, *Omul şi limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii şi lingvistică generală*, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2009, p. 167–197.

Coşeriu 1958/1997 = Eugeniu Coşeriu, *Sincronie, diacronie şi istorie. Problema schimbării lingvistice*. Versiune în limba română de Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997.

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

Dan 2010 = Simina-Maria Dan, *Semantica textemelor româneşti. Abordare în perspectivă integralistă*. Teză de doctorat, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai”, 2010.

DEX = *Dicţionar explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

Dobrovoľskij, Piirainen 2005 = Dimitrij Dobrovoľskij, Elisabeth Piirainen, *Figurative Language: Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*, Amsterdam, Elsevier, 2005.

DR, serie nouă = „Dacoromania”, serie nouă, Cluj-Napoca, I, 1994–1995 şi urm.

Esenova 2007 = Orazgozel Esenova, *Plant Metaphors for the Expression of Emotions in the English Language*, în „Beyond Philology”, 2007, nr. 5; [online], consultat în 7 decembrie 2016. http://www.fh.ug.gda.pl/images/plant_metaph.doc.

Fauconnier 1997 = Gilles Fauconnier, *Mappings in Thouhgt and Language*, Cambridge, Cambridge Univesity Press, 1997.

Fauconnier, Turner 2002 = Gilles Fauconnier, Mark Turner, *The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*, New York, Basic Books, 2002.

Fauconnier, Turner 2008 = Gilles Fauconnier, Mark Turner, *Rethinking Metaphor*, în Raymond W. Gibbs Jr. (ed.), *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008.

Faur 2012 = Elena Faur, *The Metaphors for Death and the Death of Conceptual Metaphors in Poetry. An Analysis Based on Emily Dickinson's Poem «Because I Could not Stop for Death»*, în DR, serie nouă, XVII, 2012, nr. 2, p. 108–123.

Grady, Oakley, Coulson 1999 = Joseph Grady, Todd Oakley, Seana Coulson, *Blending and Metaphor*, în G. Steen, R. Gibbs (eds), *Metaphor in Cognitive Linguistics*, Philadelphia, John Benjamins, 1999; [online], consultat în 17 decembrie 2016. http://cogweb.ucla.edu/CogSci/Grady_ 99.html.

Kövecses 2004 = Zoltán Kövecses, *Metaphor and Emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling*, Cambridge–Paris, Cambridge University Press–Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme, 2004.

Kövecses 2010 = Zoltán Kövecses, *Metaphor. A practical introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2010.

Lakoff 1987 = George Lakoff, *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*, Chicago–London, The University of Chicago Press, 1987.

Sontag 1978 = Susan Sontag, *Illness as Metaphor*, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1978.

Sontag 1995 = Susan Sontag, *Boala ca metaforă. SIDA şi metaforele ei*. Traducere, prefaţă şi tabel cronologic de Aurel Sasu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995.

Talmy 2000 = Leonard Talmy, *Toward a Cognitive Semantics*, vol. I, Cambridge, MIT Press, 2000.

Tomoiagă 2014 = Maria-Alexandrina Tomoiagă, *Metaforica vorbirii în limbajul cotidian. Cu un proiect de sistematizare a domeniului românesc contemporan*. Teză de doctorat, Cluj-Napoca, Universitatea Babeş-Bolyai, 2014.

Tomoiagă 2015 = Maria-Alexandrina Tomoiagă, *Metaforele conceptuale în limba română contemporană*, în DR, serie nouă, XX, 2015, nr. 1, p. 55–67.

Tomoiagă 2016 = Maria-Alexandrina Tomoiagă, *Desemnarea metasemică a omului în limba română contemporană*, în DR, serie nouă, XXI, 2016, nr. 1, p. 79–94.

Zlatev, Blomberg, Magnusson 2012 = Jordan Zlatev, Johan Blomberg, Ulf Magnusson, *Metaphor and Subjective Experience. A study of motion-emotion metaphor in English, Swedish, Bulgarian, and Thai*, în Ad Foolen, Ulrike M. Lüdtke, Timothy P. Racine, Jordan Zlatev (eds), *Moving Ourselves, Moving Others. Motion and emotion in intersubjectivity, consciousness and language*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 2012.

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)

THE METAPHORICAL DESIGNATION OF EMOTIONS. BETWEEN THE BLENDING THEORY AND INTEGRAL SEMANTICS

(*Abstract*)

The hereby study is aimed at bringing together, from several points of view, integral semantics and the theory of conceptual blending. The most important of these perspectives is identifying the field – which is not one of the essences – within the process of metaphoric designation. While the theory of blending selects only a fragment out of a larger field, entailing merely a partial structure, integral semantics identifies the novel experience with an object and the stereotypical image associated with another signified. Furthermore, the three processes of blending theory, *composition*, *completion* and *elaboration* could be compared to the three metasemic operations: *diasemic*, *endosemic* and *episemic* through the tension they trigger, the projection and the birth of a new structure.

Nevertheless, that which fundamentally separates integral semantics for cognitivist approaches is researching the metaphoric phenomenon from a linguistic point of view as well and not only from a conceptual one. Manifesting my option for integral semantics, I suggest a corpus-based analysis of the target-field FEELINGS and of the manner in which it is conceptualised in Romanian, according to the following source-fields: PLANTS, ENEMIES, FLUIDS, MOVEMENT, WARMTH, PHYSIOLOGICAL STATE, and WEIGHT. The correlations are motivated by three factors: physiological, cultural and cognitive.

Cuvinte-cheie: *metaforă*, *sentimente*, *blending*, *semantică integrală.*
Keywords: *metaphor*, *emotions*, *blending*, *integral semantics.*

Universitatea de Medicină şi
Farmacie „Iuliu Haţieganu”
Disciplina: Limbi moderne
Cluj-Napoca, str. Louis Pasteur, 6
alexandrina.tomoiaga@yahoo.fr

BDD-A27777 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:13 UTC)